

سورندرا کی. کوشیک
وی. رنگاراجان

نامن مالی خرد و توانمندسازی زنان

گروه مترجمان

تحت نظر: بیستی و نظارت اصغر نوراله زاده

۱۳۹۴

سرشناسه	کاتوشیک، اس. کی، ۱۹۹۴ - م.
عنوان و نام پدیدآور	تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان / سورانندرا کی. کوشیک، وی. رانگاراجان؛ مترجم اصغر نوراله زاده، سیتیار مترجم سیدحسام‌الدین پورعباسی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۴.
مشخصات نشر	هجده، ۱۷۹ ص.
مشخصات ظاهری	۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۸۶۸-۲
شابک	فینیا
وضعیت فهرست‌نویسی	Microfinance and women's empowerment, c2010
یادداشت	عنوان اصلی:
موضوع	امور مالی خرد - هند - کنکرها
موضوع	زنان در توسعه اقتصادی - هند - سیاست دولت - کنکرها
موضوع	زنان روستایی - هند - اشتغال - کنکرها
موضوع	گروه‌های خودیار - هند - کنکرها
شناسه افزوده	رانگاراجان، وی، ۱۹۴۲ - م.
شناسه افزوده	Rengarajan, V
شناسه افزوده	نوراله زاده، علی اصغر، ۱۳۵۱ - مترجم
شناسه افزوده	پورعباسی، سیدحسام‌الدین، ۱۳۵۸ - مترجم
شناسه افزوده	شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
رده‌بندی کنگر	HG1۷۸/۳۳/۸۹۵۲ ۱۳۹۴
رده‌بندی دی‌سی	۳۳۲/۰۹۴
شماره ثبت‌نشر ملی	۴۱۳۰۹۷۲

تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان
نویسندگان: سورانندرا کی. کوشیک، وی. رانگاراجان
گروه مترجمان: سیدحسام‌الدین پورعباسی و نظارت اصغر نوراله زاده
ویراستار: حسین جریب
چاپ نخست: ۱۳۹۴
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
حروفچینی و آماده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر عامی و فرهنگی کتیبه
حق چاپ محفوظ است.

انتشارات
علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه حقانی (بین کودکان)، کوچه کمان، پلاک ۲۵؛ کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷-۱۵۸۷۵؛ تلفن اداره مرکزی: ۷۰-۸۸۷۷۱۰۵۷۲؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲؛ تلفن مرکز پخش: ۲۹-۸۸۶۶۵۷۲۸؛ تلفکس: ۴۵-۸۸۶۷۷۵۴۴
www.elmifarhanghi.ir **info@elmifarhanghi.ir**
www.ketabgostar.com **info@ketabgostar.com**
آدرس اینترنتی:

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶-۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۶۶۴۰۰۷۸۶
فروشگاه دو: میدان هفت تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛ تلفن: ۸۸۳۴۳۸۰۶-۷

فروشگاه سه: جمهوری، چهارراه شیخ هادی، نبش رازی، پلاک ۶۹۹
فروشگاه چهار: بزرگراه شهید حقانی، بعد از ایستگاه مترو حقانی، خروجی کتابخانه ملی، کتابخانه ملی (نمایشگاه و فروشگاه دائمی کتاب)
فروشگاه پنج: خیابان کارگر شمالی، روبه‌روی پارک لاله، نبش کوچه ستاره، نمایشگاه و فروشگاه محصولات فرهنگی سازمان تأمین اجتماعی، پلاک ۱

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم.....	هفت
دیباچه.....	نه
مقدمه.....	سیزده
نویسندگان مقالات.....	هفده
فصل نخست: سندروم تأمین مالی خرد: توانمندسازی زنان؟.....	۱
فصل دوم: تأثیر تأمین مالی خرد بر توانمندسازی زنان و کاهش فقر.....	۴۷
فصل سوم: تأمین مالی خرد در هند: جست‌وجوی الگوی مری.....	۷۷
فصل چهارم: تأمین مالی خرد: ابزاری برای توانمندسازی زنان.....	۹۳
فصل پنجم: توانمندسازی زنان روستایی از طریق گروه‌های.....	۱۱۳
فصل ششم: تأمین مالی خرد برای زنان روستایی در راستای.....	۱۱۵
فصل هفتم: توسعه بنگاه‌های خرد و توانمندسازی زنان.....	۱۳۱
فصل هشتم: تأمین مالی خرد و مسیر پیش‌روی توانمندسازی زنان.....	۱۳۷
ضمیمه: گزارش سمینار.....	۱۴۹
پیوست‌ها.....	۱۵۹
پیوست ۱.....	۱۶۱

پیوست ۲.....	۱۶۵
پیوست ۳.....	۱۷۳
پیوست ۴.....	۱۷۵
پیوست ۵.....	۱۷۹

پیشگفتار مترجم

کتاب تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان نوشته‌ی دکتر سورندرا کوشیک و شری وی رنکاراجان مقاصد ملی است که یکی از حیاتی‌ترین مسائل اجتماعی - اقتصادی توانمندسازی زنان در هندوستان امروزی را بررسی می‌کنند. کتاب حاضر به حق بر قدرت تأمین مالی خرد تأکید می‌کند و به نقشی که در مسئله‌ی توانمندسازی عمومی زنان دارد، و فراتر از آن به حقوق زنان نیز می‌پردازد. مشخصه‌ی مغتنم این کتاب این است که مؤلفان زحمت فراوانی متحمل شده‌اند تا گستره‌ی مسئله‌ی تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان را تحلیل کنند و تا آن‌جا پیش رفته‌اند که پس‌ماختار تأمین مالی خرد را با توضیحات نظری و آماری شرح دهند. آگاهی‌بخشی و اجتماعی و بیدارباش اجتماعی در ورای فعالیت‌های اقتصادی اهداف روشنی هستند که در ورای انتخاب موضوعات برگزیده شده برای بحث دقیق در این کتاب مشاهده می‌شوند. لذا کتاب حاوی یافته‌های ارزشمندی برای هر فعال حوزه‌ی توانمندسازی زنان است. مقالات این کتاب حاصل سمینار ملی سه روزه‌ای با عنوان «تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان» است که با حمایت مالی کمیسیون ملی زنان هند (NCW) در کالج تخصصی

زنان خانم هلنا کوشیک در مقطع کارشناسی ارشد در مالاسیسار^۱ برگزار گردید. در واقع این سومین سمینار از این دست بود که برگزار می شد. پروفیسور وی. رنگاراجان که رهبر شناخته شده و مشاور در حوزه تأمین مالی خرد در هندوستان است تدوین برنامه‌ی سمینار و اجرای جلسات آن را بر عهده داشت. در این سمینار مقالات بسیاری از داخل و خارج کشور هند ارسال گردید که این کتاب ترجمه هشت مقاله برگزیده ای است که در هند توسط نشر سریالز در سریع ترین زمان ممکن چاپ و ر سوب کتابخانه‌ها، مراکز تحقیقاتی، بانکداران، گروه‌های زنان، سازمان‌های دولتی، استانی و دانشکده‌ها مورد توجه بسیار گسترده و تقدیر فراوان قرار گرفت.

بی شک ترجمه نین کتاب‌هایی با توجه به فقر ادبیات نظری و نبود تحقیقات مناسب در کشور برای افراد و مؤسسه‌ای که کارکردهای تحقیقی و مدیریتی در این راستا دارند مفید فایده بوده و توسعه و کاربست آن در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، یادده سازی بافته‌ها در مدل های اجرایی - با لحاظ شرایط اقتضایی کشور - به تسهیل امرش آگاهی‌ها و هدفمندی برنامه های تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان خواهد انجامید. کتاب حاضر، پس از کتاب تألیف «تأمین مالی در هند: با حوصات کسب و کارهای خرد و کوچک» که پیش از این با حمایت مالی صندوق کارآفرینی امید و توسط شرکت انتشارات انتشارات علمی و فرهنگی به چاپ رسیده، دومین کتابی است که در مسیر تولید و گسترش ادبیات مرتبط با فعالیت دوسویه تأمین مالی خرد و توسعه کسب و کارهای خرد با حمایت مالی صندوق کارآفرینی امید ارایه می گردد. تلاش است با تداوم کار، در ادامه ایجاد پشتوانه تئوریک و انتقال تجارب آزموده شده کشورهای همگن به صاحب سبک به کشور گام برداشته شود.

دیباچه

توسعه اقتصادی فرایندی پیچیده است که هنوز تمام جوامع کاملاً از آن اطلاع ندارند و به آن حساسیت نیافته‌اند. این مسئله در خصوص طبقات محروم اجتماع در همه جای جهان متر است، به‌ویژه در خصوص زنان در اقتصادهای رو به توسعه و نوظهور. فقدان دسترسی آسان به سرمایه مهم‌ترین محدودیت دستیابی به مشاغل درآمدزای محرومان و پیشرفت است. در هندوستان، این فکر در مراحل اولیهٔ سال‌های شکل‌گیری هندوستان مدرن و به دنبال کسب استقلال از بریتانیای کبیر در سال ۱۹۴۷ درک شد. در آن زمان، در دههٔ ۱۹۵۰، ایدهٔ تأمین مالی خرد به صورت بنگاه‌های کوچک و صناعی در مقیاس کوچک شناخته می‌شد. با تغییر کارزار توسعه به صنایع سنگین و بنگاه‌های دولتی این شیوهٔ عمل از موضوع اصلی منحرف شد. در حال حاضر، پدیدهٔ بانک گرامین^۱ این ایده را تحت عنوان مفهوم کلی تأمین مالی خرد احیا کرده است، و بنگاه‌های خرد در همه جا، از جمله هندوستان، بر رشد فقرا تأکید می‌کنند. برای بررسی وضعیت فعلی این ایده، کالج زنان خانم هلنا کوشیک سمیناری ملی و بین‌المللی ترتیب

داد. مقالات مؤلفان چهار ایالت که محققان جوانی هستند و همین طور محققان شناخته شده خانم و آقا در این سمینار ارائه شد.

این کتاب تلاش دیگری است برای این که مقالات مزبور (به منظور تحقیق بیشتر و سیاست گذاری برای کاهش فقر، توانمندسازی زنان و توسعه اقتصادی پایدار) در اختیار طیف گسترده تری از جامعه محققان و سیاست گذاران قرار گیرد. یازده مقاله تحقیقی (از جمله دو مقاله که در محیط پاورپوینت تنظیم شده اند) در چهار جلسه فنی ارائه شدند که تمام مسائل مورد تأکید سمینار را در کنار جلسه افتتاحیه و اختتامیه شامل می شدند. در تمام جلسات فنی مؤلفان به شرکت کنندگان به تعامل درباره نظرات متعدد مطرح شده پرداختند. این جلسات با توضیحات متعدد دکتر وی. رنگاراجان، متخصص تأمین مالی خرد در رابطه مفاهیم تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان تکمیل شد. در زیر برنامه عملی توصیه های سمینار تأکید می شود.

برنامه عملی

۱. شمول صرف فقر، فقیرترین ها در تأمین مالی خرد - گروه های خودیاری. برنامه ریزی با استفاده از روش های تعیین هویت مشارکتی در سطح روستایی.
۲. تدارک برنامه تأمین مالی خرد (MFI) در سطح مردم عادی (SHG) توسط زنان فقیر که بر تقاضای عملی آنان برای خدمات مالی و غیرمالی دلالت می کند.
۳. اجرای MFP توسط گروه های خودیاری / مؤسسات تأمین مالی خرد (MFI) / بانک ها یا در سطح محله یا منطقه.
۴. نظارت دقیق بر تأثیر برنامه تأمین مالی خرد از طریق گروه خودیاری بر توانمندسازی زنان.
۵. تدارک خدمات غیرمالی توسط سازمان دولتی MFI / سازمان غیردولتی در راستای ارتقای ظرفیت.
۶. رویکرد هماهنگ بین عاملان حوزه تأمین مالی خرد برای اجتناب از تأمین اعتبار بیش از اندازه و تکرار تأمین سرمایه در سطح مردم غیرشهری.

توصیه‌ها

۱. تدارک برنامه تأمین مالی خرد در سطح گروه‌های خودیاری برای ارزیابی نیازهای مالی و همچنین غیرمالی زنان فقیر در راستای توانمندسازی پایدار این زنان و کاهش فقر.

۲. برنامه تأمین مالی خرد مزبور توسط خود این زنان در سطح مردم عادی تنظیم و از طریق گروه‌های خودیاری / مؤسسه تأمین مالی خرد و بانک‌ها اجرا می‌شود. تمام برنامه‌های تأمین مالی خرد در پانچایات سامیتی^۱ (محل اشتراکی) ائتلاف می‌کنند تا برنامه تأمین مالی خرد در سطح پانچایات سامیتی را شکل دهند. به همین ترتیب تجزیه برنامه‌های تأمین مالی خرد پانچایات سامیتی به برنامه تأمین مالی خرد در سطح منطقه (DMFP) می‌انجامد. این برنامه‌ها تأمین مالی خرد در سطح منطقه بر نیازهای عملی مالی و غیرمالی زنان فقیر عضو گروه‌های خودیاری در سطح منطقه‌ای دلالت خواهد داشت.

۳. به‌منظور نظارت مؤثر، اجرای برنامه‌های تأمین مالی خرد در سطح منطقه، کمیته‌های هماهنگی در سطح محله (سامیتی) و منطقه، با نمایندگانی از مؤسسات مالی، و صاحب‌منصبان دولتی، پیشرفت اجرای برنامه‌های تأمین مالی خرد را در سطح منطقه‌ای بررسی می‌کنند و از هماهنگی پایدار این فعالیت‌ها متعدد در سیستم تأمین مالی خرد از طریق گروه خودیاری از لحاظ تأمین خدمات مالی و غیرمالی موردنیاز در هر حوزه، اطمینان می‌یابند، چرا که شمول کارآمد اجتماعی و مالی این برنامه‌ها مستلزم تدابیری در پیش رو دارد.

۴. جنبه‌های مالی نظیر پس‌انداز خرد، اعتبار خرد، بیمه و خدمات انتقالی توسط مؤسسات مالی به‌صورت بسته‌ای مورد ملاحظه قرار می‌گیرند (بانک‌ها، مؤسسات تأمین مالی خرد، شرکت‌های بیمه) که در حوزه‌های مربوط عمل می‌کند، حال

دوازده / توانمندسازی زنان و اعتبارات خرد

آن که جنبه‌های غیرمالی نظیر ارتقای ظرفیت، بازاریابی، جاده‌ها و حمل‌ونقل و بهداشت توسط مراجع دولتی برای همین مشتریان هدف فراهم خواهد شد.

دکتر سورندرا کی. کوشیک

مؤسس و مدیر کالج زنان

خانم هلنا کوشیک

www.ketab.ir

مقدمه

نیاز به توانمندسازی زنان

زنان عموماً یا قربانیان شیوه‌های اجتماعی محسوب شده‌اند یا هدف توسعه، اما هیچ‌گاه مشارکت‌کنندگان توسعه انگاشته نشده‌اند. بنابراین، در حال حاضر، نهادهای ملی و بین‌المللی توسعه زنان را در کانون توجه خود قرار داده‌اند. در حال حاضر، این باور زنان وجود دارد که زنان باید در دولت رفاه مشارکت‌کنندگان مساوی محسوب شوند نه وابسته. در دهه اخیر، چند برنامه دولتی منحصر به زنان مانند توسعه زنان و کودکان در مناطق روستایی (DWCRA)¹ به اجرا درآمده است. اما نقاط ضعف متعددی از مراحل آغازین شناسایی ذی‌نفعان تا انتخاب فعالیت‌ها و توجیه اجرایی آن‌ها و تا سطح نهاد اجراکننده و مؤسسات تأمین اعتبار مشهود بوده است. در این فرایند دسترسی به ذی‌نفعان متناسب بوده است. در حال حاضر، «شمول» در فرایند رشد و توسعه نیز اهمیت یافته است، چرا که شمول در اجرای برنامه‌های متعدد طرف‌دار تهیدستان به قدر کافی فراگیر نبوده است.

اخیراً بانک جهانی تصریح کرده است که توجه به چشم‌اندازهای جنسیتی در تصمیم‌گیری اقتصادی کاملاً از نظر اقتصادی توجیه‌پذیر است. برای مثال، نابرابری‌های موجود جنسیتی می‌تواند کارآمدی خط‌مشی‌های تجاری یا خط‌مشی‌های مربوط به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را، به واسطه تأثیرگذاری بر عواملی که در اجرای موفقیت‌آمیز این خط‌مشی‌ها ضروری هستند، تضعیف کند. مثلاً، به دلیل نابرابری‌های مو-ود، ممکن است زنان در استفاده از مشوق‌ها و فرصت‌ها با مشکلاتی روبه‌رو باشند.

در اینجا نادیده گرفتن جنسیتی در مالکیت منابع اقتصادی، زنان ممکن است فاقد حقوق، سروری، مالکیت یا ایمنی ملازم آن باشند تا صلاحیت اعتباری لازم را برای به‌دستیابی از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در زمینه صادرات یا در بخش خدمات داشته باشند. کارگران زن ممکن است محدودیت‌های خاصی، نظیر محدودیت در به‌دستیابی از کودکان و مسئولیت انحصاری در زمینه فعالیت‌های باروری، داشته باشند که این می‌تواند بر توانایی آنان از نظر واکنش مناسب به پیش‌بینی‌های اقتصادی یا اطلاعات مربوط به قیمت‌ها تأثیر بگذارد. این موانع که کشاورزان و کارآفرینان زن در دسترسی به اعتبار سازمانی، کمک فنی و آموزش با آن‌ها روبه‌رو هستند می‌توانند بر توانایی آنان در راستای گسترش دامنه تولید و به‌دستیابی از فرصت‌های اقتصادی جدید برای بهبود وضعیت معاش نیز تأثیر منفی بگذارد.

تأمین مالی خرد برای زنان

اگر زنان منبع درآمدزایی متعلق به خود داشته باشند، می‌توانند استقلال اقتصادی و مالی زنان، خصوصاً زنان روستایی، را به خانواده‌های خود بازگردانند و استقلال مالی آنان را افزایش داد و زنان را از نظر اجتماعی و همچنین اقتصادی توانمند ساخت. بنابراین، کمک به کارآفرینان زن در زمینه‌های کشاورزی، خانوادگی و روستایی آنان، از طریق ایجاد امکان اشتغال در فعالیت‌های اقتصادی تولیدی به صورت بنگاه‌های کوچک و خرد (SME)، می‌تواند منبع چشمگیر توانمندسازی شخصی اجتماعی - اقتصادی این زنان و در نتیجه توسعه خانوادگی آنان باشد.

به لحاظ تاریخی، دسترسی نداشتن به اعتبار سازمانی و همین طور نگاه بسیار منفی به اعتبار در فرهنگ سنتی روستایی به این معنا بوده است که زنان عموماً از تأثیر اعتبار و یارانه دولتی که می‌تواند نقش چشمگیری در بهبود موقعیت اجتماعی - اقتصادی آنان ایفا کند، سازوکارهایی که اعتبار از طریق آن‌ها اعطا می‌شود، استفاده صحیح و مدبرانه از اعتبار، تسهیلات اعتباری موجود در بانک‌ها و تعاونی‌ها، طرح‌های تأمین سرمایه ویژه در کنار یارانه دولتی مرکزی و استانی و همین طور فعالیت‌های اقتصادی بالترتیبی که می‌توانند برای تولید و توزیع کالاها و خدمات خارج از منازل و مزایای به آن‌ها اشتغال ورزند (صرف‌نظر از کارگاه‌ها و فروشگاه‌های موجود در بازار) اطلاعی ندارند.

دکتر وی. رنگاراجان